Lausunto suurpetotilanteesta (erityisesti susitilanteesta) eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on järjestänyt Lieksan kaupungille tilaisuuden antaa kirjallinen lausunto alueen suurpetotilanteesta ja erityisesti susien esiintymiseen liittyvistä asioista. Lausunnossa käsitellään petojen aiheuttamien tilanteiden vaikutuksia palvelujen järjestämiselle sekä SRVA toiminnan tilannetta Lieksan kaupungissa.

Lieksan kaupungin lausunto:

Taustaa:

Suomi toteuttaa Euroopan Unionin suurpetopolitiikkaa tarkasti. Kansallista omaa petopolitiikkaa ei käytännössä ole juurikaan harjoitettu. Suurpetopolitiikan tavoitteena on ollut suurpetojen kantojen turvaaminen. Vuonna 2018 Euroopan komissio laittoi jäsenmaihinsa kommentoitavaksi laatimansa tulkintaohjeet EU:n luontodirektiiville, jotka edelleen rajoittaisivat kannanhoidollista metsästystä Suomessa.

Euroopan Unionin petopolitiikan toteuttamisen seurauksena viimeisen kymmenen vuoden aikana suurpetojen (ahma, susi, ilves, karhu) määrät ovat kasvaneet Suomessa. Itärajan läheisyydessä sijaitsevassa Lieksan kaupungissa erityisesti karhujen, ahmojen ja susien määrät ovat olleet nopeasti kasvavia. Samanaikaisesti petojen ravintonaan tarvitsemien riistaeläinten kuten esimerkiksi hirvien, jänisten ja metsäpeurojen määrät ovat olleet voimakkaasti laskevia.

Vuonna 2011 säädetty uusi riistahallintolaki aiheutti muutostilanteen, jonka seurauksena keskusteluyhteys paikallisten metsästäjien ja valtion toimijoiden muun muassa Luonnonvarakeskuksen

(LUKE) välillä heikkeni. Sen seurauksena osapuolten välille on muodostunut luottamuspula, joka näkyy muun muassa Tassu-järjestelmään tehtävissä kirjauksissa. LUKE:n edustajat ovat poistaneet järjestelmästä metsästäjien sinne syöttämiä tietoja ilmeisesti pitäen niitä virheellisinä. Lieksan riistanhoitoyhdistyksen tulkinnan mukaan tämä on johtanut petojen määrien aliarvioimiseen alueella. Toisaalta LUKE:n toiminta on vaikuttanut siten, etteivät paikalliset metsästäjät enää juurikaan ilmoita petohavainnoistaan Tassu-järjestelmään. Kärjistäen voi todeta osapuolten välillä olevan selkeän luottamuspulan.

Lieksan kaupungin tilanne:

Kaupunkimme alueella petokannat ovat lisääntyneet merkittävästi. Samanaikaisesti saalistettavan riistan määrä on vähentynyt todennäköisesti ainakin osittain petojen määrien lisääntymisen seurauksena. Koska petokannalle (erityisesti susi ja karhu) ei ole riittävästi ravintoa metsissä, ne tulevat tällä hetkellä usein taajamien ja kyläasutusten läheisyyteen hankkimaan ruokaa itselleen. Vajaa kymmenen vuotta sitten loppusyksyllä nälkiintyneet karhut tulivat taajama-alueelle ja kylien koulujen pihoille etsimään ravintoa itselleen. Sieltä poliisi ja metsästäjät yhdessä niitä ajoivat pois tai kaatoivat osan. Kun karhujen määriä on kannanhoidollisella metsästyksellä rajoitettu myöntämällä lupia hieman aiempaa enemmän, on haittojen määriä saatu rajoitettua. Tällä hetkellä merkittävimmät haasteet johtuvat susien esiintymisestä ja liikkumisesta asutusten läheisyydessä.

Käytännössä kaupungissamme on järjestetty petokuljetuksia susien takia vuoden 2016 alusta lähtien. Tähän vuoteen saakka kuljetukset ovat koskeneet haja-asutusalueiden oppilaita ja aiheuttaneet kuljetuskustannuksia Lieksan kaupungille muutamia kymmeniä tuhansia euroja vuodessa. Kuluneen lukuvuoden aikana tilanne on muuttunut aiemmasta siten, että muutamia yksittäisiä susia on alkanut liikkua myös ydintaajaman välittömässä läheisyydessä ja jopa Lieksan kaupungin ydintaajama-alueella.

Kun petoasiantuntija on todentanut suden/susien liikkumisen alueella, on kaupungille muodostunut perusopetuslain koulukuljetuksia käsittelevän pykälän turvallisuusperusteella (POL 32§) velvoite myöntää alueen oppilaille joko koulukuljetus tai maksaa huoltajille saattoavustus lapsen kuljettamisesta koululle. Tämä luonnollisesti aiheuttaa merkittävästi lisäkustannuksia kaupungin opetustoimelle. Kustannusten lisäksi käytännön ongelman muodostaa se, että kaupungin alueella ei ole riittävää koulukuljetuksen säädösvelvoitteet täyttävää kuljetuskalustoa kaikkien kuljetuksen piiriin tulevien oppilaiden koulumatkan järjestämiseksi. Tällöin joudutaan velvoittamaan huoltajat huolehtimaan saatto-

avustuksella lapsensa koulukuljetuksista. Käytännössä saatto-avustuksella toimiminen on monissa perheissä mahdotonta ja vastoin kaupungin toteuttamaa perhepolitiikkaa.

Koulukuljetusten lisäksi taajaman läheisyydessä, muun muassa kaupunkimme hiihtokeskuksen alueella, liikkuvat sudet aiheuttavat turvattomuuden kokemusta. Alueellamme on tehty todennettuja havaintoja, joissa susi on seurannut koiransa kanssa ulkoilutta kävelijää. Lieksan taajaman läheisyydessä sijaitsevan kennelin aidatusta koiratarhasta susi vei tammikuussa koiran. Tämä omalta osaltaan lisää turvattomuuden tunnetta ja susia kohtaan koettua antipatiaa.

Tämän hetkinen tilanne (6.2. 2019) Lieksan ydintaajaman läheisyydessä olevilla alueilla on se, että alueella liikkuu viisi yksittäistä sutta. Yleisen käytettävissä olevan tiedon mukaan yhdelle niistä on myönnetty kaatolupa, koska karkottamistoimet eivät ole tehonneet. On ilmeistä, että ko. yksittäiset sudet eivät poistu asutuilta alueilta, koska ne etsivät sieltä ravintoa. Hirvikanta Lieksan kaupungin alueella on erittäin alhainen ja lunta on paljon. Yksittäisen suden on lähes mahdotonta saada hirvi kaadettua ravinnokseen. Syrjemmällä olevilla haja-asutusalueilla puolestaan on susilaumoja reviireineen, joille yksittäiset sudet eivät pääse siirtymään.

Lieksan kaupungin alueen osalta tilanne on poikkeuksellinen, koska paikallinen riistanhoitoyhdistys ei ole tehnyt poliisin kanssa sopimusta SRVA toiminnasta. Lieksan kaupungin käsitys on, että kysymys on sopimuksen sisältöön liittyvistä asioista, joista ei ole päästy yksimielisyyteen. Paikallisen riistanhoitoyhdistyksen käsitys on, että asia olisi poliisille myös arvovaltakysymys.

Edellä olevasta johtuen poliisi on tehnyt Lieksan kaupungin alueella poikkeuksellisen ratkaisun ja tehnyt SRVA toiminnasta kaksivuotisen sopimuksen kolmannen sektorin toimijan VIRVA ry:n kanssa vuonna 2018. Lieksan riistanhoitoyhdistys ei ole asiassa osapuolena. VIRVA ry:n jäsenillä ei ole juurikaan suurpetojen metsästämiseen liittyvää kokemusta, minkä seurauksena muutoinkin metsästysosaamista vaativien susien poistaminen ei alueellamme toteudu. Poliisin myöntämää suden kaatolupaa ei ole saatu toteutettua parin kolmen viikon aikana. Koska myönnettyä lupaa ei ole käytetty, ei myöskään ole myönnetty kaatolupaa kahdelle muulle Lieksan kaupungin taajaman läheisyydessä liikkuvalle sudelle.

Lieksan kaupungin näkemykset tilanteen parantamiseksi:

On kiistatonta, että suurpedot kuuluvat suomalaiseen luontoon. Lähinnä on kysymys siitä, kuinka paljon ja missä suurpetoja esiintyy, ja millaista petopolitiikkaa harjoitetaan. Koska itärajan läheisyydessä sijaitsevat reviirit täyttyvät, ovat suurpedot kuten susi ja karhu, levittäytyneet ravinnon ja tilan perässä yhä lännemmäksi. Tästä tulee seuraamaan se, että Lieksan kaupungin kaltaisia tilanteita tulee esiintymään myös muualla Suomessa.

EU:n luonnonsuojeludirektiivi ja sen tulkinnat ohjaavat vahvasti tällä hetkellä kansallista suurpetopolitiikkaamme. Tästä huolimatta kansallisen suurpetopolitiikan terävöittämiseen on selkeä tarve ja kuten myös kansalliselle vaikuttamiselle suurpetokysymyksessä Euroopan Unionissa. On tärkeää, että luonnonsuojelullisten arvojen lisäksi huomioon otetaan suurpetoalueilla asuvien ihmisten näkökulmat.

Suurpetopolitiikan toteuttaminen on ollut melko ”sokeaa” paikalliselle tiedolle ja kokemukselle. Tästä on seurannut luottamuspula paikallisen ja valtakunnallisen toimijan (muun muassa LUKE) välille. Keskusteluyhteyttä on parannettava siten, että suurpetoalueilla asuvien ihmisten ja toimijoiden näkökulmat tulevat nykyistä paremmin esille ja huomioiduksi esimerkiksi siten, että riistanhoitoyhdistysten petoyhdyshenkilöiden ja valtakunnallisten toimijoiden keskusteluyhteyttä parannetaan. Samalla järjestelmää on muutettava joustavammaksi siten, että tarvittaessa suurpetojen aiheuttamiin ongelmiin voidaan reagoida nykyistä nopeammin. Riskinä on, että paikalliset asukkaat turhautuvat järjestelmän toimimattomuuteen, mistä voi seurata laittomien kaatojen lisääntyminen.

Lieksan kaupungin kannalta on tärkeää, että poliisin ja Lieksan riistanhoitoyhdistyksen kesken saavutetaan neuvotteluratkaisu, ja SRVA työ toteutuu asianmukaisesti. Ei ole kenenkään kannalta tarkoituksenmukaista, että poliisi tekee sopimuksia SRVA toiminnasta tahojen kanssa, jotka sitä eivät tosiasiallisesti pysty toteuttamaan.

EU:n suurpetopolitiikan toteuttaminen on johtanut tilanteeseen, jossa Lieksan kaupungin alueella on tiheä suurpetokanta. Koska tilanne johtuu kansainvälisistä ja kansallisista normeista ja niiden tulkinnasta, kuuluu niiden aiheuttamien haittojen ja lisäkustannusten korvaaminen valtiolle. Paikallisesti kunta ei voi juurikaan vaikuttaa esimerkiksi karhujen ja susien esiintymiseen ja määriin. Suurpetojen esiintyminen asutusten läheisyydessä aiheuttaa sellaisia velvoitteita ja kustannuksia kunnille esioppilaiden ja oppilaiden kuljetusten järjestämisessä, joita ei ole valtionosuusjärjes-

telmässä huomioitu. Nämä lisäkustannukset valtion kuuluu korvata kunnille esimerkiksi jälkikäteen toteutuneiden kustannusten mukaisesti. Korvaukset voitaisiin suorittaa samalta maa- ja metsätalousministeriön momentilta, josta korvataan muutkin todennetut petovahingot.

Jarkko Määttänen
kaupunginjohtaja